

הקדמה

מחשבת השמיטה קודמת לעשייה

פי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם, ושבתה הארץ שבת לה: שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את תבואתה: ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה, שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר: את ספיה קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר, שנת שבתון יהיה לארץ:¹

איסורי המלאכה בשמיטה, "שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר. את ספיה קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר", נאמרו לאחר הזכרת שש שנות עבודה בשדה, כלומר לאחר שש שנים של עבודה – בשנה השביעית יש להימנע ממלאכות אלו. אך מצוות העשה "ושבתה הארץ" הוזכרה לפני הזכרת שש שנות העבודה, ויש לשאול מדוע.

כמו כן המדייק בלשון הפסוק "**פי תבאו אל הארץ... ושבתה הארץ שבת לה**" יכול להבין שמיד כשנכנסו בני ישראל לארץ הם קיימו את מצוות השמיטה, ורק אחריה התחילו למנות שש שנים. אך ידועים לנו דברי חז"ל,² שעם ישראל התחיל לקיים את המצוות השמיטה בשנת העשרים ואחת לכניסתם לארץ, לאחר ארבע עשרה שנה של כיבוש וחלוקת הנחלות, ומניין עוד שש שנים של עבודה בשדות. אם כן, חוזרת השאלה ביתר שאת מדוע הוקדמה מצווה זו להזכרת שש שנות העבודה ובסמיכות לביאתם לארץ?

הבחנה דומה, מצאנו גם כן במצוות ה"שבת". ואולי נוכל ללמוד זה מזה. במצוות השבת נאמר:

¹ ויקרא כה ב-ד.

² ספרא בהר, פרשה א, ב-ג.

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלֶאכֶתֶךָ:
 וַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹהֶיךָ, לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֶאכֶה אֹתָהּ וּבִנְךָ וּבִתְּךָ
 עֹבְדֶךָ וְאִמְתֶּךָ וּבְהִמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ:³

איסור מלאכה בשבת "לא תעשה כל מלאכה" נאמר לאחר הזכרת ששת ימי המעשה, כלומר ביום השביעי לימי המעשה יש לשבות ממלאכה. אך מצוות זכירת השבת "זכור את יום השבת לקדשו" הוזכרה לפני הזכרת ששת ימי המעשה. נמצאנו למדים שעל אף שיש מצווה לזכור את השבת בשבת עצמה בקידוש על יין "זוכרהו על היין בכניסתו",⁴ מכל מקום היא כוללת גם את זכירתה בכל ששת ימי המעשה.

מה המשמעות של זכירת השבת כבר מיום הראשון לששת ימי המעשה? רש"י⁵ פירש "תנו לב לזכור תמיד את יום השבת, שאם נזדמן לך חפץ יפה תהא מזמינו לשבת". משמעות זכירת השבת היא בכך שנייחד כל דבר המובחר ליום השבת.

הרמב"ן ביאר על פי המכילתא⁶ באופן אחר, וזו לשונו:

השבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה... **מפני שבה נעיד על כל עיקרי האמונה בחידוש ובהשגחה ובנבואה.** ובמכילתא רבי יצחק אומר, לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת. ופירושה, שהגויים מונין ימי השבוע לשם הימים עצמן, יקראו לכל יום שם בפני עצמו, או על שמות המשרתים, כנוצרים, או שמות אחרים שיקראו להם, וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, **כי זו מן המצווה שנצטוונו בו לזכרו תמיד בכל יום.**

משמעות זכירת השבת היא שאנו צריכים לזכור ולקנות בדעתנו כל ימי השבוע את האמונה שאנו זוכים להעיד בשבת על ידי קיום מצוותיה "לא תעשה כל מלאכה".

ממצוות השבת נלמד למצוות השמיטה: המצווה "ושבתה הארץ" שהוזכרה בסמיכות לביאת בני ישראל לארץ, וקודם להזכרת שש שנות העבודה בארץ,

³ שמות כ ז-י.

⁴ פסחים קו ע"א.

⁵ רש"י, שמות כ ז.

⁶ מכילתא דרבי ישמעאל יתרו פרשה ז.

באה ללמדנו שכל השנים עובדים במחשבה שבעוד שבע שנים יהיה שמיטה, ומקיימים את השמיטה במחשבה. אנו מצווים ללמוד וליישם כבר מביאתנו לארץ, ובכל שש שנות העבודה את ערכי השמיטה, ובשנה השביעית מתווספים איסורי המלאכות וקדושת פירות שביעית, שאנו מצווים עליהם רק בשנת השמיטה.

קובץ המאמרים "מחשבת השמיטה" אינו עוסק בצד ההלכתי של מצוות השמיטה, אלא בא לעורר את המחשבות, הערכים האמוניים והמידות, שמצוות השמיטה בכללה מעצבת בנו, ועלינו לקנות וליישם אותם כל השנים. יש מאמרים העוסקים בערכים שעלינו ללמוד מאיסורי מלאכה החקלאיים בשנה זו, וממצוות הקשורות לפירות שביעית. כמו כן יש ללמוד ולקנות ערכים אמוניים ומידות ממצבים ובשנים שאין יכולת לקיים את מצוות השמיטה כהלכתה, בקובץ זה מובאים מאמרים העומדים על הצדדים הערכיים שביסוד "היתר המכירה". קובץ זה כולל מאמרים העוסקים בערכים ובמידות שיש לקנות ממצוות שמיטת כספים, אשר חלה בסופה של שנת השמיטה, וממצוות הקהל שבאה אחריה, במוצאי שנת השמיטה בחג הסוכות, ואף מאמרים העוסקים במחשבות ובערכים שיש לקנות ממצוות היובל.

רוב המאמרים כבר יצאו לאור בפרסומי המכון, אך על ידי קיבוצם יחד מתאפשרת ראייה רחבה ומעמיקה יותר לבירור ולקניין מחשבת השמיטה בכללה.

אברהם סוחובולסקי

עורך

לקראת שנה של שבת

- קרבה שנת השבע - הרשל"צ הרה"ג מרדכי אליהו זצ"ל
- שביעית ממלכתית - הרב משה צבי נריה זצ"ל
- קרבה שנת הטבע - הרה"ג יעקב אריאל
- שיבת ציון והמצוות התלויות בארץ - הרב גבריאל קדוש
- הכנת החקלאים והקהילה לקראת לשנת השמיטה - הרב אריה לוי
- השבת והשמיטה - תוכן יהודי למדינה - הרה"ג יעקב אריאל
- בואו נצא לקראת שנה של שבת - הרב גבריאל קדוש

